תרמז דִּינֵי עֲרָבָה. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א [*] [א]עַרְבֵי נָחַל הָאָמוּר בַּתּוֹרָה (ויקרא כג מ), הוּא מִין יָדוּעַ הַנִּקְרָא כֵּן. עָלֶה שֶׁלּוֹ מָשׁוּךְ כְּנַחַל, (א) וּפִיו חָלָק, וְקָנֶה שֶׁלּוֹ אָדֹם (ב) (וַאֲפִלּוּ בְּעוֹדוֹ (א) יָרֹק, כָּשֵׁר) (בית יוסף (ד״ה וערבי)). [ב]וְרֹב מִין זֶה גָּדֵל עַל הַנְּחָלִים, לְכָךְ נִקְרְאוּ עַרְבֵי נָחַל, וַאֲפִלּוּ הָיָה גָּדֵל בַּמִּדְבָּר (ג) אוֹ בֶּהָרִים, כָּשֵׁר. [ג]וְיֵשׁ מִין אֶחָד דּוֹמֶה לַעֲרָבָה, אֶלָּא שֶׁעָלֶה שֶׁלּוֹ עָגֹל וּפִיו דּוֹמֶה לְמַסָּר (פֵּרוּשׁ מְגֵרָה סיג״ה בְּלַעַ״ז) וְקָנֶה שֶׁלּוֹ אֵינוֹ אָדֹם, וְזֶהוּ הַנִּקְרָא צַפְצָפָה, (ד) וְהִיא פְּסוּלָה. (ה) [ד]וְיֵשׁ מִין עֲרָבָה שֶׁאֵין פִּי הֶעָלֶה שֶׁלָּהּ חָלָק וְאֵינוֹ כְּמַסָּר, אֶלָּא יֵשׁ בּוֹ תְּלָמִים קְטַנִּים עַד מְאֹד כְּמוֹ פִּי מַגָּל קָטָן, (ו) וְזֶה כָּשֵׁר: **ב** (ז) [ה]עֲרָבָה שֶׁיָּבְשָׁה (ח) אוֹ (ג) [ב] שֶׁנָּשְׁרוּ (ט) רֹב עָלֶיהָ (י) אוֹ (ג) [ג] [ו]שֶׁנִּקְטַם רֹאשָׁהּ, פְּסוּלָה. אֲבָל כְּמוּשָׁה אוֹ שֶׁנָּשְׁרוּ מִקְצָת עָלֶיהָ, (יא) [ז]כְּשֵׁרָה. וְהָרַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ו) (יב) מַכְשִׁיר בְּנִקְטַם רֹאשָׁהּ:

א בְּרֵיתָא סֻכָּה ל״ג (ע״ב) ל״ד (ע״א). **ב** רַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק (ח׳) [ז׳] (ה״ג) וְהֲבִיאוֹ הַטּוּר וְשָׁכֵן כָּתַב הָרֹא״ש (פ״ג סי׳ יג). **ג** בְּרֵיתָא שָׁם ל״ד (ע״א). **ד** בְּרֵיתָא שָׁם וּכְדִמְפָרֵשׁ אַבַּיֵּי. **ה** מִשְׁנָה שָׁם ל״ג (ע״ב). **ו** צִיַּנְתִּי לְעֵיל סִימָן תרמ״ו בְּסָעִיף י׳ (אות צ). **ז** גַּם זֶה שָׁם.

בְּאֵר הֵיטֵב

א (א) יָרֹק. דְּסוֹפוֹ לִהְיוֹת אָדֹם כְּשֶׁיַּגִּיעַ עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ: **ב** (ג) שֶׁנָּשְׁרוּ. לָכֵן יֵשׁ לִזָּהֵר מִלִּתְלֹשׁ רֹב עֲלֵי הָעֲרָבָה שֶׁבַּלּוּלָב וְעַיֵּן סִימָן תרס״ד סָעִיף ד׳. וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק בָּזֶה שֶׁלִּפְעָמִים נוֹשְׁרִין עַל יְדֵי תְּחִיבָתָן לְתוֹךְ הַלּוּלָב וְגַם עַל יְדֵי נִעְנוּעַ: (ג) שֶׁנִּקְטַם. פֵּרוּשׁ שֶׁנִּקְטַם עֵצוֹ, תְּמִים דַּעִים סִימָן רל״א. וְהַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֵּרֵשׁ שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ עָלֶיהָ מֵהַקָּנֶה אוֹ שֶׁנִּסְדְּקוּ וְנֶחְלְקוּ עָלֶיהָ פְּסוּלָה, וְיֵשׁ לְהַחְמִיר בְּכֻלָּן, דַּעֲרָבוֹת מְצוּיוֹת. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וְעַיֵּן טַ״ז (סק״ד):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [בשו״ע] עַרְבֵי נָחַל כו׳ וּפִיו דּוֹמֶה לְמַסָּר. וְעַיֵּן בְּכַפּוֹת תְּמָרִים (לד: ד״ה צפצפה) שֶׁכָּתַב דְּצַפְצָפָה לֹא מַשְׁכַּחַת פִּיו דּוֹמֶה לְמַגָּל וּבְרֵיתָא אַגַּב כְּתָבוֹ, וְעַיֵּן בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (סק״ג) שֶׁכָּתַב לְסִיּוּעֵי לְמִלְּתֵהּ מֵהַתּוֹסֶפְתָּא (פ״ב ה״ט) וּמִדִּבְרֵי בַּעַל צֵדָה לַדֶּרֶךְ (מאמר ד כלל ו פ״ו) עַיֵּן שָׁם: **ב** [ב] שֶׁנָּשְׁרוּ. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב וְכָתַב בְּשׁוּ״ת פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּתַב יָד (ח״ב או״ח סי׳ י) עֲרָבָה שֶׁנִּקְצְצָה בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁאָסוּר לְטַלְטְלָהּ וּלְהַנִּיחָהּ בַּלּוּלָב בּוֹ בַּיּוֹם וְלָא דָּמֵי לְמַה שֶּׁכָּתוּב בְּסִימָן תרנ״ה (ס״א) בְּלוּלָב שֶׁהוּבָא מִחוּץ לַתְּחוּם כו׳ דְּהָתָם לָאו מֻקְצָה הוּא דַּחֲזִי לְיִשְׂרָאֵל אַחַר רַק שֶׁהוּבָא מִחוּץ לַתְּחוּם אָסוּר בַּאֲכִילָה וּבַהֲנָאָה וּמִצְוֹת לָאו לַהֲנוֹת נִתְּנוּ אֲבָל נִתְלַשׁ מִמְּחֻבָּר שֶׁאָסוּר לַכֹּל וּמֻקְצָה גָּמוּר הוּא לְטַלְטֵל הָעֲמִידוּ חֲכָמִים דִּבְרֵיהֶם בִּמְקוֹם מִצְוָה בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה כו׳ עַיֵּן שָׁם, וְשָׁם בִּלְשׁוֹן הַשְּׁאֵלָה כָּתַב לְהִסְתַּפֵּק אִם תִּמְצֵי לוֹמַר אָסוּר מִכָּל מָקוֹם אִם חָל יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן בְּשַׁבָּת אִם מֻתָּר בְּיוֹם טוֹב הַשֵּׁנִי וְחָסֵר שָׁם הַתְּשׁוּבָה עַל זֶה, וְהִנֵּה הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) כָּתַב דְּנִתְלְשָׁה בָּרִאשׁוֹן מֻתָּר בַּשֵּׁנִי עַיֵּן שָׁם, אַךְ נִרְאֶה דְּהַיְנוּ בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל בְּחֹל אֲבָל בְּחָל יוֹם רִאשׁוֹן בְּשַׁבָּת אָסוּר דְּהָא קַיְמָא לָן בְּסִימָן תקי״ג (ס״ה) לְעִנְיָן בֵּיצָה בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב הַסְּמוּכִים נוֹלְדָה בָּזֶה אֲסוּרָה בָּזֶה וְהוּא הַדִּין כָּאן אַךְ אִם נִתְלְשָׁה בְּשַׁבָּת וְאַחֲרָיו יוֹם טוֹב יוֹם רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי מֻתָּרִים בַּשֵּׁנִי כַּמְבֹאָר שָׁם בְּהַגָּ״ה עַיֵּן שָׁם: [ג] שֶׁנִּקְטַם. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ז) שֶׁדַּעְתּוֹ לְהָקֵל בַּעֲרָבָה שֶׁנִּקְטַם רֹאשָׁהּ בְּאֵין אַחַר וּכְמוֹ בַּהֲדַס, וְאִם עָלְתָה בּוֹ תְּמָרָה אַף לְכַתְּחִלָּה כָּשֵׁר וּדְלֹא כְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) וּפִיו חָלָק. רְצוֹנוֹ לוֹמַר חֻדּוֹ: (ב) וַאֲפִילוּ בְּעוֹדוֹ יָרֹק. דְּכָל שֶׁאֵינוֹ לָבָן מַמָּשׁ אָדֹם מִקְּרֵי, (א) שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהוּא יָרֹק מֵאַחַר כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מַכֶּה בּוֹ הוּא נַעֲשֶׂה אָדֹם בִּכְלַל אָדֹם הוּא. וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (משׁ״ז סק״א) שֶׁכָּתַב דְּכָל שְׁלֹשָׁה סִימָנִים בָּעֵינָן וְאִם חָסֵר אֶחָד מֵהֶם פָּסוּל, וּבְבִכּוּרֵי יַעֲקֹב (סק״א) כָּתַב דְּאֵין מָצוּי זֶה בְּלֹא זֶה: (ג) אוֹ בֶּהָרִים כָּשֵׁר. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּיוֹתֵר (ג) טוֹב לְכַתְּחִלָּה לִקַּח מֵאוֹתָן הַגְּדֵלִים עַל הַנַּחַל, אָכֵן מִדִּבְרֵי הַטַּ״ז (סק״ב) מַשְׁמַע דְּאֵין צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בָּזֶה: (ד) וְהִיא פְּסוּלָה. מִן הַתּוֹרָה (ג) שֶׁאֵינֶנָּה בִּכְלַל עֲרָבָה כְּלָל: (ה) וְיֵשׁ מִין עֲרָבָה שֶׁאֵין פִּי וְכוּ׳. וְכָל שְׁאָר סִימָנִים שֶׁל עֲרָבָה כְּשֵׁרָה (ד) יֵשׁ לָהּ: (ו) וְזֶה כָּשֵׁר. דְּדַרְכָּהּ גַּם כֵּן לִגְדֹּל עַל הַנַּחַל כְּמוֹ שְׁאָר עֲרָבוֹת (ה) וְהִיא בִּכְלַל עַרְבֵי נָחַל. וְהִנֵּה כַּמָּה פְּעָמִים מְלַקְּטִין עֲרָבוֹת נְעָרִים קְטַנִּים שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים בֵּין יְמִינָם לִשְׂמֹאלָם וְצָרִיךְ הַקּוֹנֶה לְהַשְׁגִּיחַ עַל זֶה: **ב** (ז) עֲרָבָה שֶׁיָּבְשָׁה. הַיְנוּ (ו) בְּרֹב עָלֶיהָ: (ח) אוֹ שֶׁנָּשְׁרוּ וְכוּ׳. וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק בָּזֶה (ז) שֶׁלִּפְעָמִים נוֹשְׁרִין עַל יְדֵי תְּחִיבָתָן לְתוֹךְ הַלּוּלָב וְגַם עַל יְדֵי נִעְנוּעַ. וּבִפְרָט בְּאֶתְרוֹג וְלוּלָב שֶׁל הַקָּהָל שֶׁיַּד הַכֹּל מְמַשְׁמְשִׁין בָּהֶן מָצוּי מְאוֹד שֶׁנּוֹשְׁרִין רֹב הֶעָלִין עַל יְדֵי נִעְנוּעַ שֶׁל אֵיזֶה אֲנָשִׁים, וּמִמֵּילָא שְׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁמְּבָרְכִין אַחַר כָּךְ לְבַד שֶׁאֵין יוֹצְאִין בַּמִּצְוָה, גַּם מְבָרְכִין בְּרָכָה לְבַטָּלָה. וּמִן הַנָּכוֹן שֶׁעַל כָּל פָּנִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא יַעֲמִידוּ אִישׁ עִתִּי שֶׁיְּפַקַּח עַל זֶה: (ט) רֹב עָלֶיהָ. הַיְנוּ בְּשִׁעוּר שְׁלֹשָׁה טְפָחִים שֶׁל עֲרָבָה [בַּ״ח (ס״ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים בְּסִימָן תרמ״ו]. וְאִם נִדַּלְדְּלוּ עָלֶיהָ מֵהַקָּנֶה אוֹ שֶׁנִּסְדְּקוּ עָלֶיהָ אוֹ שֶׁנֶּחְלְקוּ כָּתַב הָרַב הַמַּגִּיד (פ״ח ה״ו) שֶׁזֶּה מִקְּרֵי נִפְרְצוּ עָלֶיהָ וּפְסוּלָה. (ח) וְכָל זֶה הַיְנוּ אִם בְּרֹב עָלֶיהָ הוּא כָּךְ, וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) שֶׁיֵּשׁ לְהַחְמִיר כְּמוֹתוֹ דְּהַעֲרָבוֹת מְצוּיוֹת: (י) אוֹ שֶׁנִּקְטַם רֹאשָׁהּ. וְהַיְנוּ שֶׁנִּקְטַם עֵצָהּ, (ט) אֲבָל בְּנִקְטַם עָלֶיהָ אַף שֶׁהוּא מֵרֹאשָׁהּ אֵין נַפְקָא מִנָּהּ בָּזֶה וְנֶחְשֶׁבֶת כִּשְׁאָר עָלִין. וְדַע דְּיָבֵשׁ וְנִקְטַם רֹאשָׁהּ הוּא (י) מִטַּעַם הָדָר, וְנָשְׁרוּ רֹב עָלֶיהָ דַּעַת הָרִיטְבָ״א (כט: ד״ה נפרצו) הוּא מִשּׁוּם שֶׁעַל יְדֵי זֶה אֵין שְׁמוֹ עָלָיו, וְעַל כֵּן דַּעְתּוֹ דְּבָזֶה פָּסוּל כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים. (יא) וּמִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ מָנוֹחַ (פ״ח ה״ו) מַשְׁמַע דְּגַם זֶה מִשּׁוּם הָדָר הוּא: (יא) כְּשֵׁרָה. מַשְׁמַע דִּלְכַתְּחִלָּה אֵין כְּדַאי לִקַּח אוֹתָהּ [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג)] וְהָאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ו) מַכְשִׁיר אַף לְכַתְּחִלָּה. אָכֵן כֵּיוָן דַּעֲרָבוֹת מְצוּיוֹת טוֹב לְהַדֵּר לְכַתְּחִלָּה גַּם בָּזֶה: (יב) מַכְשִׁיר. וְנָקְטִינַן (יג) כַּסְּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה:

בֵּאוּר הֲלָכָה

הַהַשְׁלָמָה אֵינֶנּוּ יָחִיד בַּדָּבָר הַזֶּה דְּגַם דַּעַת הָרַב הַמַּגִּיד כֵּן הוּא בְּדַעַת הָרַמְבַּ״ם, שֶׁכָּתַב בְּפֶרֶק ח׳ מֵהִלְכוֹת לוּלָב הֲלָכָה ט׳ וְדַע שֶׁכָּל הַפְּסוּלִים שֶׁהִזְכִּיר רַבֵּנוּ בְּפֶרֶק שְׁבִיעִי וְכוּ׳ פְּסוּלִין בַּשֵּׁנִי כָּרִאשׁוֹן, מַשְׁמַע שֶׁמַּה שֶׁהִזְכִּיר בְּפֶרֶק ח׳ כְּשֵׁרִין בִּשְׁאָר הַיָּמִים וְזֶה הַדִּין דַּעֲנָבָיו מְרֻבִּין מֵעָלָיו הוּא בְּפֶרֶק ח׳ (ה״ה). אוּלָם דִּבְרֵי הַפְּרִי מְגָדִים בְּעִנְיָן זֶה צָרִיךְ עִיּוּן דְּמוּכָח מִדְּבָרָיו בְּסִימָן תרמ״ט בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב סָעִיף קָטָן י״ב דְּגַם דַּעַת הַמְחַבֵּר הוּא כֵּן לְהַכְשִׁיר בַּעֲנָבָיו מְרֻבִּין מֵעָלָיו בִּשְׁאָר הַיָּמִים, וְאִשְׁתְּמִיטְתֵּהּ מַה שֶּׁכָּתַב בְּבֶדֶק הַבַּיִת בְּהֶדְיָא דְּפָסוּל גַּם בִּשְׁאָר הַיָּמִים:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (א) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה וערבי): (ג) עַיֵּן בַּטּוּר: (ג) כֵּן מוּכָח בַּגְּמָרָא (לד.) מִדִּכְתִיב (ויקרא כג מ) ׳עַרְבֵי נַחַל׳ לְמַעוּטֵי צַפְצָפָה שֶׁגְּדֵלָה תָּמִיד בֵּין הֶהָרִים: (ד) פּוֹסְקִים: (ה) וּלְהָכִי מַקְשֶׁה שָׁם הַגְּמָרָא פְּשִׁיטָא וּבִדְבָרֵינוּ מְיֻשָּׁב קֻשְׁיַת אֵיזֶה מְפָרְשִׁים שֶׁמַּקְשִׁים שָׁם עַל הַגְּמָרָא עַיֵּן שָׁם: **ב** (ו) כֵּן מַשְׁמַע מֵהַטּוּר. וְנִרְאֶה פָּשׁוּט דִּלְפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הָרִאשׁוֹנִים בְּנָשְׁרוּ וּמִסְתָּמָא הוּא הַדִּין בְּיָבְשׁוּ דְּכֵיוָן דִּבְרֻבָּא כְּמֵאן דְּלֵיתָא דַּמְיָא אִם כֵּן אֲפִלּוּ לֹא נַעֲשֶׂה זֶה אֶלָּא בַּעֲרָבָה אַחַת גַּם כֵּן פְּסוּלָה. וְיָבֵשׁ נִקְרָא מִשֶּׁכָּלָה הַיַּרְקוּת לְגַמְרֵי [בִּכּוּרֵי יַעֲקֹב (סק״ד) בְּשֵׁם הַתְּמִים דַּעִים (סי׳ רלב)]: (ז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א): (ח) בִּכּוּרֵי יַעֲקֹב (סק״ח) וְכֵן מָצָאתִי בְּרַבֵּנוּ מָנוֹחַ (פ״ח ה״ו): (ט) פּוֹסְקִים: (י) פּוֹסְקִים, וְעַל כֵּן לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ט) דְּמַכְשִׁיר בִּפְסוּלִין בִּשְׁאָר יָמִים גַּם זֶה יִהְיֶה כָּשֵׁר בִּשְׁאָר יָמִים: (יא) וְכֵן מִדִּבְרֵי רַשִׁ״י רֵישׁ פֶּרֶק לוּלָב הַגָּזוּל (כט: ד״ה נפרצו) בְּעִנְיָן נִפְרְצוּ עָלָיו כָּתַב רַשִׁ״י מִשּׁוּם דְּלֹא הָוֵי הָדָר וּלְפִי זֶה יִהְיֶה כָּשֵׁר בִּשְׁאָר הַיָּמִים בִּשְׁעַת הַדְּחָק כְּשֶׁאֵין לוֹ עֲרָבוֹת אֲחֵרִים. וְדַע עוֹד דְּמַה שֶּׁחִדֵּשׁ הָרִיטְבָּ״א (כט: ד״ה נפרצו) דְּנָשְׁרוּ רֹב עָלֶיהָ הוּא דְּעַל יְדֵי זֶה אֵין שְׁמוֹ עָלָיו וּפְסוּל כָּל שִׁבְעָה, הֶעְתִּיקוֹ הַגְּרֵ״ז לְדִינָא (סי׳ תרמט סכ״ג) וְכֵן הַחַיֵּי אָדָם (כלל קנא ס״י). וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי צָרִיךְ עִיּוּן בָּזֶה דְּמִדִּבְרֵי הָרַב הַמַּגִּיד פֶּרֶק ח׳ מֵהִלְכוֹת לוּלָב הֲלָכָה ט׳ מַשְׁמַע דִּלְדַעַת הָרַמְבַּ״ם כָּל אֵלּוּ הַפְּסוּלִין שֶׁהִזְכִּיר בְּפֶרֶק ח׳ כֻּלָּן כְּשֵׁרִים בִּשְׁאָר הַיָּמִים וַהֲרֵי נָשְׁרוּ רֹב עָלָיו בַּהֲדַס וְכֵן בַּעֲרָבָה גַּם כֵּן בְּפֶרֶק זֶה, וּבִפְרָט לְדַעַת רַשִׁ״י וְרַבֵּנוּ מָנוֹחַ דְּנָשְׁרוּ רֹב עָלָיו הוּא מִטַּעַם שֶׁאֵינוֹ הָדָר בְּוַדַּאי לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם וְסִיעָתוֹ דְּמַכְשִׁירִין בְּאֵינוֹ הָדָר בִּשְׁאָר הַיָּמִים גַּם זֶה בִּכְלָל. וְכֵן מַשְׁמַע בְּטַ״ז בְּסִימָן תרמ״ו סָעִיף קָטָן ד׳, וּמָצָאתִי בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה סִימָן תרמ״ו סָעִיף א׳ בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ (ח״א או״ח סי׳ ג) מַשְׁמַע גַּם כֵּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ דְּתָלוּי דָּבָר זֶה בִּפְלֻגְתָּא וְצָרִיךְ עִיּוּן: (יג) בַּ״ח (ס״ג) אֵלִיָּה זוּטָא (סק״א), וְהִנֵּה מַה דִּפְרִי מְגָדִים (משׁ״ז סק״ד) עוֹשֶׂה זֶה לְסָפֵק תָּמַהּ עָלָיו בְּבִכּוּרֵי יַעֲקֹב (סק״ז) דְּהָרַמְבַּ״ם הוּא יְחִידָאָה בַּדָּבָר עַיֵּן שָׁם:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah